

Bundesministerium
für Ernährung
und Landwirtschaft

Deutsch-Ukrainischer Agrarpolitischer Dialog

Bilaterales Kooperationsprojekt

**Кооперація в німецькому сільському господарстві – внесок
до розвитку сільської місцевості**

Др. Марсель Гердс

Київ, Україна
23. жовтня 2018

Кооперативи

- Регулюються Законом про кооперацію
- § 1 GenG [сутність кооперативу]:
  - (1) Товариство з необмеженою кількістю членів, чиє призначення спрямоване на те, щоб **сприяти отриманню прибутку або покращенню економічної ситуації його членів** або ж підтримувати соціальні або культурні інтереси **через спільне ведення підприємства** (кооперативу), отримувати права «зареєстрованого товариства» відповідно до норм цього закону.
- Загальний обов'язок щодо прийняття здобувачів/заявників на членство відсутній (на власний розсуд правління)

Кооперативи

- Членське спрямування & поголівний правовий принцип волевиявлення („один член – один голос“)
→ є подібним до об'єднання
- Дуалістичне розділення органу управління та органу, який здійснює нагляд
→ є подібним до акціонерного товариства

Кооперативи

- Для кооперативів можливе застосування правових норм для об'єднання та для акціонерного товариства (якщо у Законі про кооперацію не міститься спеціальних регулювань)
- Однак, при відповідному використанні правових приписів для акціонерних об'єднань вимагається стриманість, особливо якщо через це не беруться у розрахунок особливості кооперативної правової форми на відміну від капітальних товариств (АТ).

Приклади за межами сільського господарства

- Банківські об'єднання\кооперативи
  - 30 млн. клієнтів (з них 18 млн. членів)
  - 160.000 співробітників
  - Відмінна риса у відношеннях клієнт-банк
  - З економічної точки зору найбільш вагома група кооперативів

Статус кво

■ Сільські товарні кооперативи та кооперативи по наданню послуг

- 2.316 сільських кооперативи (2015)
- оборот: 66 млрд. €
- 82.000 співробітників

Статус кво

- Виробничі кооперативи
  - Майже не мають значення у Німеччині (Західна Німеччина)
  - Після політичних змін 1990 року: багато сільськогосподарських виробничих кооперативи\товариства (колишні СГВК*) перетворилися на аграрні кооперативи\товариства

*СГВК – сільськогосподарський виробничий кооператив

Статус кво

▪ Аграрні кооперативи

- 765 (переважно в колишній Східній Німеччині)
- мають в обробітку 23% площі Східної Німеччини (1,3 млн. га)
- 25.000 членів (в середньому 32,7 на господарство)
- в середньому 52,36 га/члена
- річний оборот у 2,2 млрд. €
= 62.330.620.000 грн.
→ в середньому 2.875.000 євро/господарство
= 81.377.300 грн./господарство
- В аграрному господарстві кооперативи зарекомендували себе як конкурентоздатна правова форма в порівнянні з іншими юридичними особами, такими як ТОВ або АТ чи іншими товариствами, як наприклад: товариства громадянського права (персональні товариства), командитне товариство або ТОВ & Со. командитного товариства.

Статус кво

- Аграрні кооперативи = виробничі кооперативи\товариства
  - Завдання:
    - Виробництво та збут продукції
    - Надання робочого місця членам кооперативу, розподіл між ними винагороди та уможливлення отримати частку від економічного успіху кооперативу
  - Члени надають у розпорядження кооперативу їхню робочу силу.
  - Вони є найманими працівниками їхнього власного кооперативу
- особливі напружені відносини

Кооперативи

- Ідея кооперативної роботи може мати значення як у простих господарчих структурах, так і у високо розвинутих економічних та суспільних системах.
- Основою виступає зв'язок між здоровою власною користю (сприяння власним інтересам) та принципом солідарності (врахування однаково спрямованих інтересів інших членів)
- Співробітництво з усвідомлення, що інші мають такі ж самі цілі, та що ці цілі можна легше та більш ефективно досягти шляхом спільних зусиль (ефекти синергії)

Особливості

- Кооператив не має капіталістичної спрямованості, а навпаки, набагато більший персоналізований характер.
- Він не засновується перш за все на участі у капіталі, а на особистому членстві.
- Метою кооперативу не є отримання максимально можливих загальних річних доходів від вкладеного капіталу або ж примноження капіталу, а підтримка його членів.
- Право голосу принципово не залежить від участі у капіталі (принцип: одна голова = один голос)
- Управління кооперативом знаходиться в руках його членів.

Особливості

- Типова зміна складу членів для кооперативу значним чином відрізняє правову форму кооперативу від персональних товариств, в яких залучення або виключення зі складу членів є принципово можливим тільки за погодження з усіма членами товариства.
- Вступ або вихід зі складу членів в кооперативах можливі без значних формальних витрат.
- Правова форма кооперативу є найбільш доцільною там, де часто відбувається зміна членів.

Коопераційні принципи

- Принцип самодопомоги
- Принцип самоуправління
- Самовідповідальність
- Подвійна функція
- Принцип демократії
- Особливі довірчі відносини

Переваги – відшкодування при виході з числа членів

- При закінченні членства між кооперативом та членом має проходити розподіл спільного капіталу.
  - У члена принципово претензія може бути лише на повернення його пайового внеску.
- висока стабільність господарства
- Сума пайового внеску в аграрних кооперативах в середньому складає біля 1.250 €.
  - Вимога щодо відшкодування, спрямована на пайовий внесок, жодним чином не відбивається на частині вартості майна та дохідності кооперативу.
  - Купівельна ціна у 30 млн. € за аграрні господарства на сьогодні не є рідкістю.

Переваги – відшкодування при виході

- Тут кооператив значно відрізняється від товариств з залученим капіталом та персональних товариств.
- В них частка участі у випадку виходу з числа членів відповідно зв'язується з загальною вартістю їхнього майна.
- Скорочення відшкодування до розмірів пайового внеску є виключною характеристикою аграрних кооперативів, для забезпечення їхнього існування.
- На відміну від персональних товариств в кооперативах відсутня небезпека, що через відшкодування, яке буде орієнтоване на реальну ринкову ціну майна, їхнє економічне існування буде поставлене під загрозу.
- Однак: дзеркальний недолік з боку тих, хто виходить: кооперативи не підходять для створення майнових цінностей, які у випадку звільнення або успадкування мають бути реалізовані.

Інші переваги

- Існують не тільки переваги щодо скорочення витрат, а й щодо соціальних складових, такі, як врегульований робочий час, а також відсутність проблем з підміною протягом відпустки чи хвороби
- Кооперативи вважають найбільш стабільними правовими формами
- Дуже низька квота неплатоспроможності/банкрутства у 0,1%

Недоліки

- загалом: у виробничих кооперативів є структурні слабкості, які зумовлюють для них вирішальні недоліки у конкурентній боротьбі та можуть у довгостроковій перспективі загрожувати ефективності та існуванню цього підприємства
- в теорії відмінно задумані
- проблеми часто на практиці
- складнощі при формуванні волі / під час процесів прийняття рішень, що проходять зі складнощами
- проблеми із залученням капіталу через обмежену відповідальність
- відсутнє зростання вартості пайових внесків

Недоліки

- Напружені відносини: кооперативний принцип дотримання рівності на протигагу трудовому праву
→ недостатність позитивної мотивації співробітників
- Принцип кооперативної рівності на практиці може вести до проблем з мотивацією.
- Правова гарантія позиції членів може бути перепорою при впровадженні санкцій, які відносяться до області трудового права.
- Слабкість власного капіталу: принципово у членів є право в будь-який час вийти зі складу кооперативу і мати принципові претензії на повернення їхнього пайового внеску
- Законодавство протидіє цьому: члени, які виходять зі складу кооперативу не мають права на пайові претензії щодо резервних фондів та іншого майна

Недоліки

- Принцип ведення справ через одного або кількох членів перешкоджає зміні поколінь на рівні управління.
- Якщо молоді та добре освідченні керівні спеціалісти мають взяти на себе завдання з управління аграрним підприємством, вони можуть отримати формальну позицію членів правління тільки якщо вони стануть членом кооперативу.
- Це часто не знаходить підтримки в поглядах існуючих членів, так як нові члени одразу ж отримують рівний голос та, з підписанням згоди на участь у кооперативі, також рівне право на майно та участь у розподілі прибутку.
- Таким чином, нові члени кооперативу з меншими фінансовими затратами стають одразу ж рівними із тими членами кооперативу, які протягом років приймали участь у його розбудові.

Дуже дякую за Вашу увагу!

Контакт:

marcel.gerds@etl.de

Тел.: +49 3491 41 80 0

Факс: +49 3491 41 80 12